

ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ

Ekopolitika - jaro 2010

Jakub Hanák

Osnova

- Odpadové hospodářství v rámci ekopolitiky
- Základní principy, pojmy a cíle odpadové politiky
- Nástroje odpadového hospodářství
- Nakládání s komunálním odpadem

Odpadové hospodářství v rámci ekopolitiky

- **Produkce odpadů**
 - spjata s existencí naší civilizace,
 - znečištění, ohrožení, poškození ŽP
 - ekonomický rozměr – ztráta primárních surovin
- Odpadová politika má nezpochybnitelné místo v rámci ekologické politiky a koncepce udržitelného rozvoje

Odpadové hospodářství v rámci ekopolitiky

- 2008 – tzv. Environmentální výhled do roku 2030

Zelené světlo – odpadové hospodářství v zemích OECD

Žluté světlo – produkce komunálního odpadu

Červené světlo - nakládání s nebezpečným odpadem a jeho doprava, odpadové hospodářství v rozvojových zemích

Evropská úroveň

6. Akční program (2002 – 2012)

- odpadové hospodářství jako jedna z priorit
- přiblížit se „recyklační společnosti“
- zvýšit odpovědnost výrobců a změnit chování spotřebitelů

Směrnice o odpadech (č. 98/2008)

Odpadové hospodářství

- **Odpadové hospodářství** = komplex různých činností, které jsou spjaty se vznikem a následným nakládáním s odpady
- **Nakládání s odpady** = sběr, přeprava, využití a odstraňování odpadů, včetně dozoru nad těmito činnostmi a následné péče o místa odstranění („právní definice“)

Odpad

- **Odpad** = každá movitá věc, které se člověk zbavuje, nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit (právní definice)
- **Specifické kategorie odpadů:**
 - nebezpečný
 - komunální

Odpad nebo vedlejší produkt?

- látka nebo předmět vzniklý při výrobním procesu, jehož prvotním cílem není výroba tohoto předmětu pokud:
 - další využití je **jisté**
 - lze využít **přímo bez dalšího zpracování** jiným než běžným průmyslovým způsobem
 - výroba je **nedílnou součástí výrobního procesu**
 - další využití je **zákonné**

Odpadové hospodářství - zásady

Ze zásad trvale udržitelného rozvoje (Rio de Janeiro, 2002):

- Zásada integrace ochrany životního prostředí
- Zásada prevence
- Zásada znečišťovatel platí

Další specifické zásady (vyplývající z evropského práva):

- Zásady soběstačnosti a blízkosti (problematika přeshraniční přepravy odpadů)
- Zásada zákazu směšování nebezpečných odpadů

Hierarchie nakládání s odpady

**předcházení
vzniku**

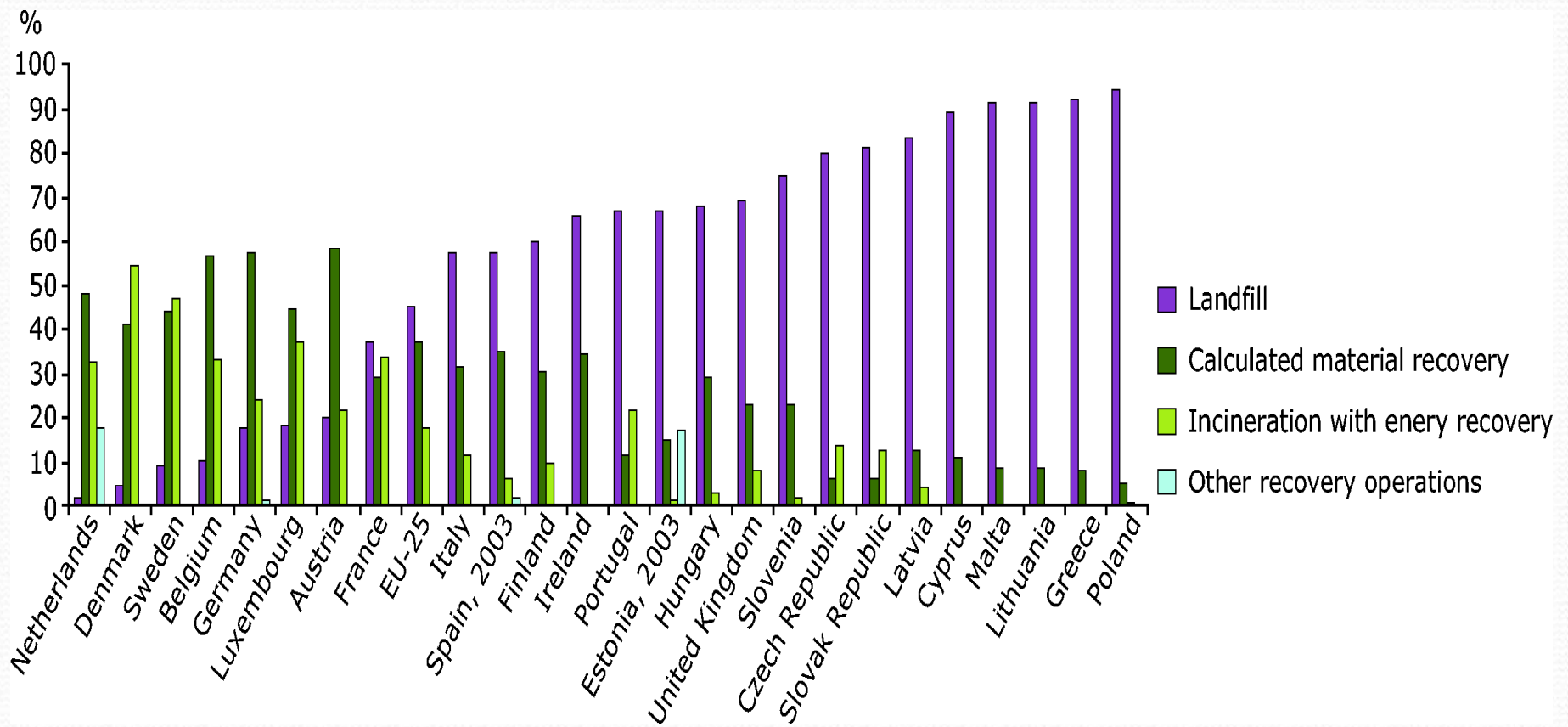
opětovné použití

recyklace

jiné využití

odstranění

Způsoby nakládání s odpady v Evropě - realita

Cíle odpadové politiky

- minimalizace nepříznivých účinků odpadů na lidské zdraví a životní prostředí
- omezení používání neobnovitelných zdrojů
- praktické uplatňování hierarchie nakládání s odpady
- přiblížit se „recyklační společnosti“

Nástroje odpadového hospodářství

Přímé

- jednoznačně stanovené pravidlo chování
- kontrola a odpovědnost
- nemotivující
- vyšší administrativní náklady
- normativní a koncepční

Nepřímé

- možnost volby chování
- nezmění chování všech
- hledání dalších řešení
- ekonomické, ostatní

Normativní nástroje

- stanoveny prameny práva, **závazné a vynutitelné**
- povinnosti a zákazy
- povolení a souhlasy (také limity)
- kontrola a právní odpovědnost

Koncepční (politické) nástroje

- prolínají se s právními
- někdy jsou vyžadovány právem: plány původců
- obsahují závazné části: plán ČR
- také čistě politické dokumenty

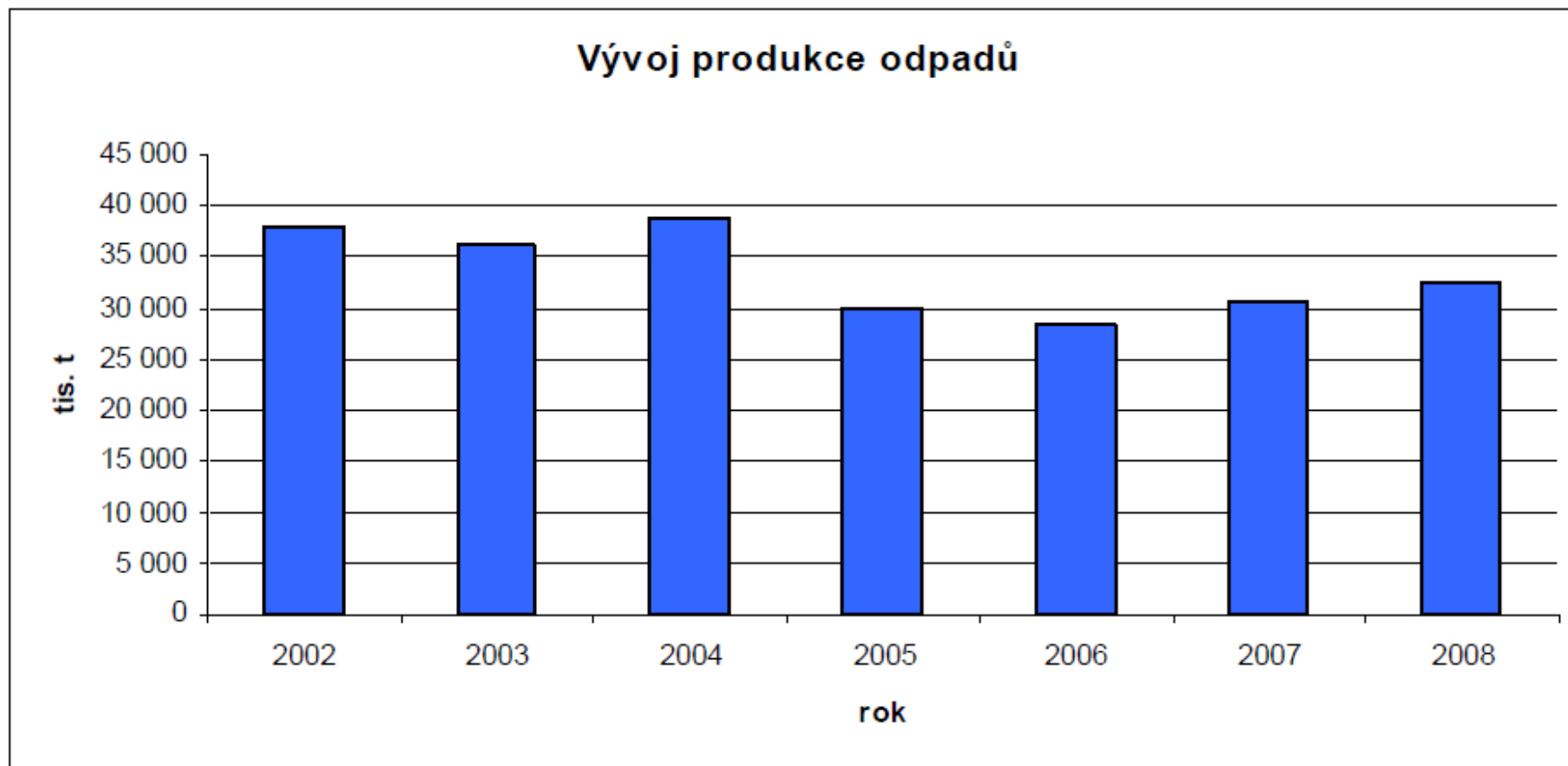
Plány odpadového hospodářství

- stanoví **cíle** a opatření pro nakládání s odpady na 10 let
- pro ČR a jednotlivé kraje
- **závazná část** je závazným podkladem pro činnost správních orgánů – má formu nařízení (vyhlášky)
- nižší úrovně v souladu s vyšší
- povinnost pro určité skupiny původců

Současná situace

- vyhodnocení ve srovnání s rokem 2003 (č. 197/2003)
- většina cílu je plněna
 - snižuje se množství odpadu (o 14%)
 - zvyšuje jeho využívání (ze 75 na 80%)
- **ale:** mírně stoupá produkce komunálního odpadu
- **ale:** nedaří se omezovat skládkování KO

Graf 1 Vývoj celkové produkce odpadů v ČR [tis. t], (2002–2008)

Další významné koncepce

- **Státní politika životního prostředí (2004-2010)**
 - není právně závazná – inspirativní nástroj
 - udržitelné využívání zdrojů
- **Strategie udržitelného rozvoje**
 - východisko pro další koncepce
 - čistší produkce, materiálové využití odpadů
- **Energetická koncepce ČR (2004-2030) a Zpráva tzv. Pačesovy komise (2007)**
 - priority a cíle v energetické politice
 - při výrobě energie omezit vznik odpadů
 - výroba energie z OZE (8% v 2010) – zmíněna biomasa

Ekonomické nástroje

- vyrovnávají některá selhání trhu
- **motivační funkce:** zvýhodňují ekologické chování a naopak
- **akumulační funkce:** získat zdroje na opatření k ochraně životního prostředí
- **kompensační funkce:** zohlednění negativních externalit a náhrada újmy, kterou nesou jiné subjekty

Typy ekonomický nástrojů

- poplatky:
 - za skládkování odpadu
 - za komunální odpad
- daně a daňové úlevy
- dotace a podpory
- zajištění povinnosti:
 - finanční rezerva,
 - zálohy na obaly
 - recyklační poplatky

Rizika ekonomických n.- Dienstbier

- **kouzlo nechtěného**
- **vytloukání klínu klínem** – negativní dopady na jiné složky životního prostředí
- **motivovaný regulátor** – obce se skládkou
- **vyschlé zdroje** – funguje-li motivační funkce, ztrácí se funkce akumulární

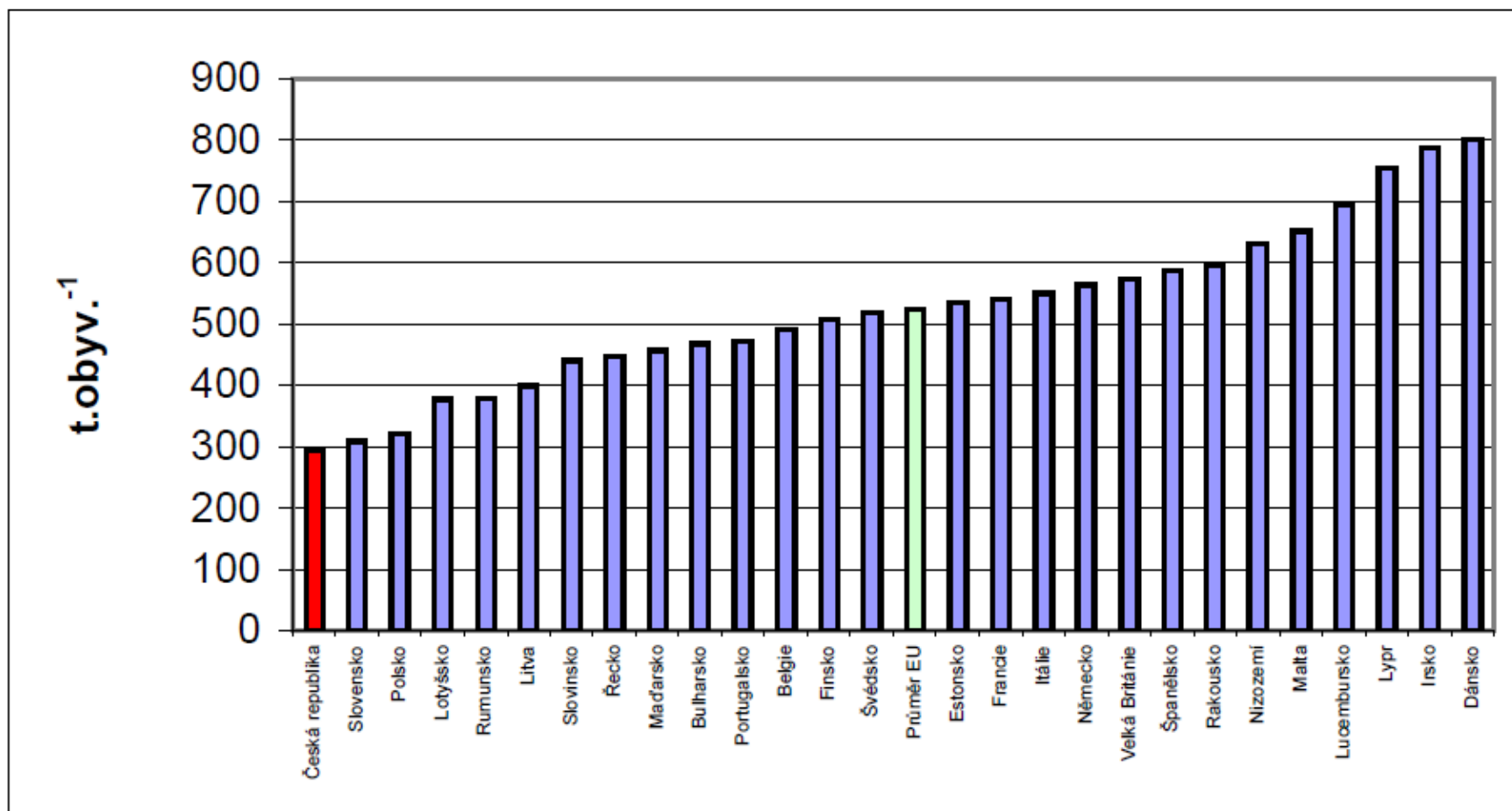
Ostatní nástroje

- **informační:**
 - informační systém odpadového hospodářství (ISOH)
 - odborná periodika – věda a výzkum
 - osvěta a poradenství
- **dobrovolné:**
 - systém environmentálního řízení a auditu (EMAS)
 - dobrovolné dohody

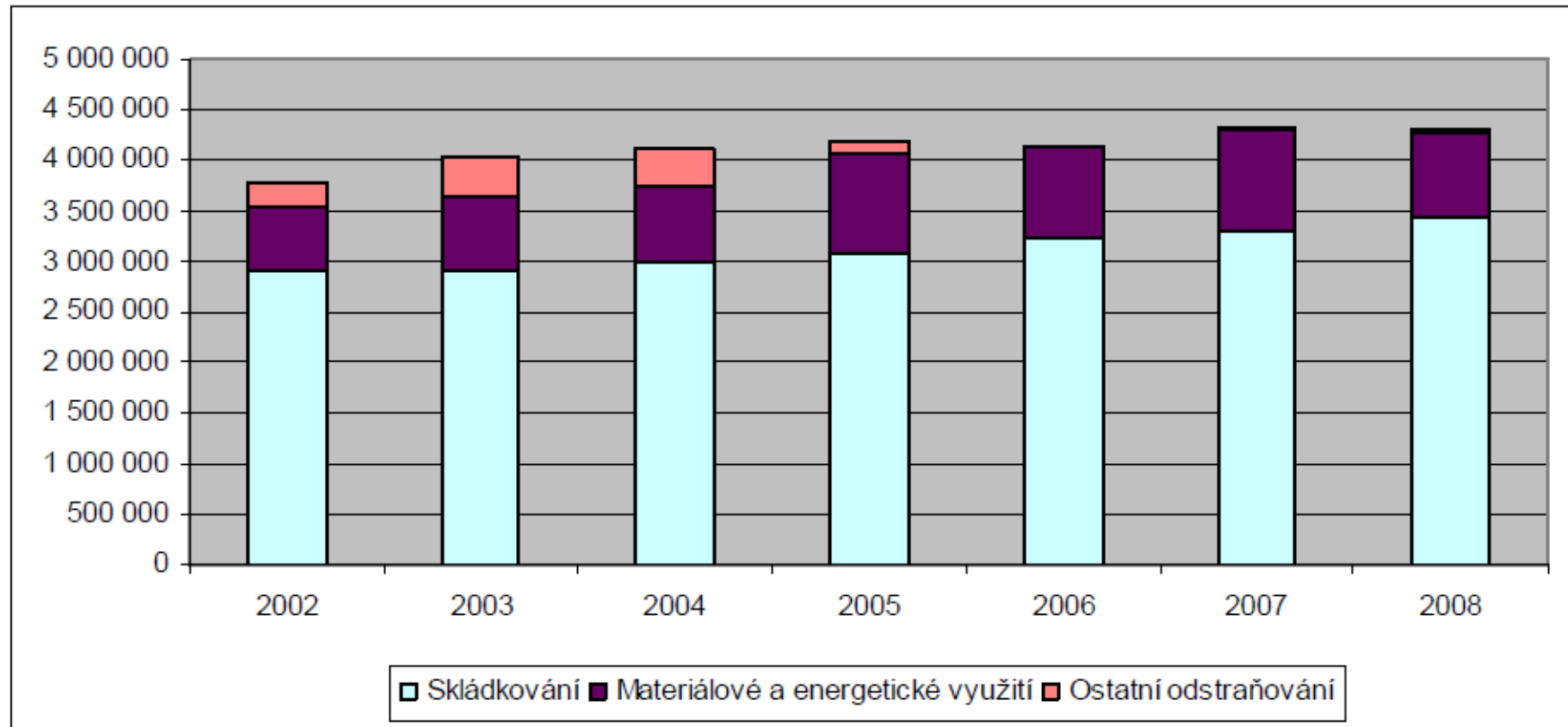
Komunální odpad

- veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob
- zařazuje se také tzv. živnostenský odpad
- využívá se přibližně 1/5
- směsný – odstraňuje se = zátěž pro prostředí
- oddělený sběr
 - nebezpečný
 - využitelné složky

Graf 4 Produkce směsných komunálních odpadů v EU [t. obyv.⁻¹], 2007

Způsoby nakládání s KO

Zdroj: ISOH

Třídění odpadu

- možnost odpad znovu využít
- snížit podíl odpadu ukládaného na skládku o 20%
- materiálově využít 50% odpadu do roku 2020
- snížit množství BRKO ukládaného na skládku
 - biologické způsoby nakládání s odpady (40% KO)

Platba za komunální odpad

PAUŠÁLNÍ

- každý v obci
- bez ohledu na množství
- vysoká úspěšnost sběru
- snadná administrativa
- ztrátový systém

MNOŽSTEVNÍ

- vlastník popelnice
- podle množství
- více černých skládek

Spalování jako řešení?

- střet obcí a ekologických iniciativ
- efektivní způsob odstranění ?
- dnes lze podporovat ze státních prostředků
- nedostatečná kapacita – zákaz dovozu